

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Milan Tesař

3. ročník – prezenční studium

Obor: Společenské vědy a hudební výchova se zaměřením na vzdělávání

Fenomén exorcismu a jeho role ve vzdělávání

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThMgr. Dušan Špiner, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Fenomén exorcismu a jeho role ve vzdělávání zpracoval samostatně za použití pramenů uvedených v seznamu literatury a informačních zdrojů.

V Olomouci 18. 4. 2013

Podpis:.....

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat panu ThMgr. Dušanu Špinerovi, Ph.D. za jeho rady, poskytnutí odborných publikací a za jeho trpělivost při sestavování bakalářské práce.

Úvod.....	5
1 Exorcismus.....	7
1.1 Dějiny exorcismu.....	8
1.2 Exorcisté.....	11
2 Ďábel.....	12
2.1 Vliv démonů.....	13
2.2 Běžné projevy.....	13
2.3 Výjimečné projevy.....	14
2.3.1 Infestace.....	14
2.3.2 Vexace.....	14
2.3.3 Obsese.....	15
2.3.4 Posese.....	15
2.4 Jak se rozlišit posedlost od nemoci.....	17
3 Příčiny posedlosti.....	19
3.1 Rostoucí obliba okultních praktik.....	19
3.2 Okultismus.....	20
3.3 Sekty.....	21
3.4 Spiritismus.....	21
3.5 Magie.....	23
3.6 Satanismus.....	24
4 Problematika exorcismu z lékařského hlediska.....	27
4.1 Psychoanalytický pohled.....	27
4.2 Psychiatrický pohled.....	27
4.2.1 Hysterie.....	28
4.2.2 Disociace.....	28
4.3 Nadpřirozené projevy.....	29
5 Fenomén exorcismu ve výchovně vzdělávacím procesu.....	30
5.1 Náboženská výchova.....	30
5.2 Pedagogický přínos.....	31
5.3 Použití ve výchovně vzdělávacím procesu.....	31
Závěr.....	33
Prameny, literatura a elektronické zdroje.....	35
Anotace	

Úvod

Fenomén exorcismu a démonické posedlosti je poměrně neobvyklé téma, se kterým bychom se za standardní situace vůbec nesetkali. Většina lidí si pod tímto pojmem představí děsivé scény z hororových filmů a nenapadne je, že by se mohlo jednat o skutečné události a problémy kolem nás. Zajímavé ovšem je, že ani nábožensky založení lidé vám k tomuto aspektu jejich víry mnoho neřeknou. Často o této problematice nic nevědí, nebo o ní z určitých důvodů nechtějí mluvit, anebo v tyto praktiky vůbec nevěří. O to víc zářející je, že dnes exorcismus údajně zažívá největší rozmach za poslední čtyři staletí.

Rozhodl jsem se pro toto téma, abych získal hlubší znalosti o problematice exorcismu, a zprostředkoval informace o tomto jevu širší veřejnosti, zejména pak žákům náboženství a religionistiky.

Cílem této práce je lépe poznat fenomén exorcismu a posedlosti, zjistit jaký má ono téma potenciál ve výchovně vzdělávacím procesu a nastínit jeho využití. Přesto, že se exorcismus a jeho různé formy vyskytuje ve všech náboženstvích, budeme se zabývat zejména křesťanským exorcismem, a obzvláště jeho podobou v římskokatolické církvi. Důvodem tohoto zaměření je historický a sociokulturní vliv křesťanství na západní společnost, a fakt, že se na školách běžně vyskytují hodiny náboženství probírající katolický katechismus.

Hlavní metodou při tvorbě této práce byla komparace odborné literatury, a to zejména děl Gabriela Amortha a Tracy Wilkinson.

V první kapitole se pokusíme definovat pojem exorcismus, jeho duchovní hodnotu pro věřící, klady a případná rizika. Pro lepší pochopení současné situace nahlédne do dějin křesťanského exorcismu sestavených Gabrielem Amorthem.

Ve druhé kapitole se budeme věnovat zlu a postavě Dábla. Právě otázka zla a jeho projevů se jeví jako nejstěžejnější část této problematiky a často rozděluje názory jak věřících tak širší veřejnosti. Také se tu budeme zabývat démonickou posedlostí jako jedním z projevů zla, a zda lze odlišit posedlost od nemoci.

Ve třetí kapitole se pokusíme zjistit, jaké jsou příčiny vzniku posedlosti, jejich definice a jak se jim vyhnout. Budeme se zabývat okultismem a dozvíme se proč podle Amortha roste jeho popularita. Zaměříme se také na spiritismus, sekty, magii a zejména na fenomén satanismu.

Ve čtvrté kapitole nastíníme, jaký názor mají na tuto problematiku lékaři, psychoanalytici a psychiatři. Dozvíme se, jaký je pohled Ericha Fromma na posedlost

a duchovní poruchu, a jaké jsou upřednostňované způsoby léčby. Pokusíme se vysvětlit projevy posedlosti z psychiatrického hlediska.

Poslední kapitola se věnuje otázkám exorcismu ve výchovně vzdělávacím procesu, a zda jsou vůbec nějak dospívající věřící s touto problematikou obeznámeni. Jakým způsobem a zda by vůbec měla být tato problematika zanesena do výuky a jaký je její pedagogický přínos.

1 Exorcismus

Věřící v tomto slově spatřují boj dobra proti zlu. „*Je to rituál, při němž se používá modlitba, aby zahнала ďábly, démony či zlé satanské duchy od osoby nebo z místa*“¹ Zjednodušeně by se dal popsat jako vymítání zlého ducha. Tato praktika vychází z předpokladu existence reálného démona, který má moc ovládnout člověka, věc nebo místo a škodit mu. Nutno dodat, že i v katolické církvi se jedná o značně kontroverzní téma, o němž panuje více rozdílných názorů. Při tomto obřadu přikazuje kněz ve jménu Ježíše Krista zlému duchu, aby opustil tělo postiženého.

Přesto, že je tato metoda veřejností do jisté míry považována za tmářskou a starobylou, je schvalována a doporučována sice vzácně ale přece jen víc než by se dalo očekávat. Slovo exorcismus pochází z řeckého výrazu pro „přísahu“, nebo také „zapřísahání“. Vymítání může mít více forem. Buď je jednoduché, jako například modlitba za osvobození či požehnání, nebo je to rozsáhlý a dramatický rituál.² K rituálu skutečného „Velkého exorcismu“ se však přistupuje jen velmi vzácně a to v případech, kdy je pacient postižen nejvážnější formou tzv. „démonické posedlosti“ a smí ho vykonávat pouze biskupem pověřený kněz, vzdělaný v dané problematice.

Tato praktika je čistě náboženského charakteru a není vědecky ani lékařsky nijak prověřená. Přesto je především v Itálii tato služba vyhledávána tisíci věřícími. I podle exorcistů samotných však potřebuje jejich pomoc jen asi 5% těchto pacientů, zatímco ostatní trpí buď psychickou, nebo fyzickou poruchou, léčitelnou vědeckými metodami. Většina exorcismů přímo spolupracuje s lékaři a psychiatry, kteří jim pomáhají při stanovení diagnózy nemocného. Jedna z podmínek povolující exorcistický rituál, uvedená v „římském rituálu“ z roku 1999 říká, že osoba požadující exorcismus nesmí být fyzicky nebo duševně nemocná. Pokud se ukáže, že pacientovy problémy se nedají lékařsky vysvětlit nebo odstranit, může se přistoupit k rituálu. Ono rozpoznání stavu pacienta je prvním důležitým a velmi obtížným krokem exorcisty.

Ne vždy však dochází k dokonalé spolupráci kněží a odborníků. V některých případech se exorcista rozhodne k provedení rituálu bez předchozí konzultace s lékařem, pokud to považuje za nezbytné. Významní vymítači tvrdí že „*pouze u exorcismu samotného lze s jistotou dospět k závěru, že je ďábel přítomen.*“³ Takovýto přístup je ovšem pro lékaře

¹ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání ďábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 19

² WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání ďábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 20

³ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání ďábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 30

znepokojující. Poukazují na to, že ignorování fyziologických příčin a názoru doktorů přináší riziko zhoršení pacientova stavu. Riziko může spočívat také v sugestivitě rituálu samotného, která může u psychicky labilnějšího člověka vyvolat přesvědčení, že je skutečně „posedlý“ zlým duchem a začít se podle toho chovat. Konzervativní kněží argumentují tím, že exorcismus je v podstatě modlitba a tak nemůže nikomu uškodit. Přesto však „*přehlédnutí vážné nemoci a její milné připisování vlivu Dábla vedlo v průběhu let v případě malého počtu exorcismů k úmrtím.*“⁴

Exorcismus podobně jako psychoterapie není jednorázovou záležitostí a často může trvat i roky pravidelných sezení než je pacient „zbaven od zlého“. Tento rituál je určen především pro lidi, kteří v něj věří a údajně jim v mnoha případech pomůže.⁵

Určitou formou exorcismu a boje se zlými duchy je modlitba osvobození, nebo také rozvázání. Je přístupná běžnému věřícímu, na rozdíl od slavného rituálu, který mohou vykonávat pouze kněží. Složil ji papež Lev XIII. jako neoficiální exorcismus. Modlitba je určena pro obavy z vlastního ohrožení, nebo pro pomoc druhým. Pokud u sebe člověk cítí přítomnost démonů, může jim ve jménu Krista přikázat, aby od něj odstoupili. Pokud však jde o modlitbu s bližními, varují kněží před tím, aby dotyčný nikdy neoslovoval zlého ducha přímo. Takové jednání totiž může mít za následek přivolání d'ábla k vlastní osobě. V osmdesátých letech vydal kardinál Ratzinger prohlášení, že modlitbu osvobození by neměli používat laici právě proto, že obsahuje příkaz zlému. Místo toho se právě doporučuje modlitba rozvázání, jejíž podstata spočívá v obnově křestních slibů a ve snaze pomoci postiženému, aby se zbavil zlého a opět přijal Ježíše Krista za svého spasitele.⁶

1.1 Dějiny exorcismu

Praktiky exorcismu a jeho určité formy člověka provázejí celými jeho dějinami. Od doby, kdy lidé začali věřit na zlé duchy, začali se objevovat také způsoby jak se těmto silám bránit a popř. vyhánět je.⁷ Každé náboženství i v dnešní době má svoji vlastní alternativu těchto služeb, po kterých je i po tisíciletích dosud poptávka.

⁴ WILKINSON, Tracy. *Vatikánský exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 21

⁵ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 121

⁶ VELLA, Elias. *Démony vyhánějte: hlavní myšlenky z promluv exorcisty P. Eliase Velly z Malty, který navštívil v květnu 1993 Českou republiku*. Zlín. 1994, s. 21

⁷ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 21

V této práci se však budeme zabývat pouze exorcismy katolické církve, jež má v naší oblasti největší sociokulturní vliv. Otec Gabriele Amorth, významný římský exorcista rozděluje dějiny exorcismu do sedmi období.⁸

- 1) Doba Ježíše Krista a jeho apoštolů. – Jelikož křesťanství má počátek u Ježíše Krista, má u něj počátek i křesťanský exorcismus. V evangeliích se nejednou mluví o Kristově boji s démonem. V tomto boji vítězí Ježíš, který má moc od Boha a tak je Dáblem neporazitelný. Také jsou v Bibli popsány mnohé případy, kdy Ježíš vyhání zlého ducha z posedlých a léčí je. To se také stává součástí Kristova poslání na zemi – léčit nemocné, sytit hladové a vyhánět zlé duchy.⁹ Tuto svoji moc nad zlým duchem Ježíš předává svým apoštolům a později i všem jeho věřícím. Ti ji podle jeho vzoru využívali k exorcismu.
- 2) Doba prvních tří staletí. – Na počátcích křesťanství směli používat moc osvobození od zlého ducha všichni pokřtění. Otec Amorth poukazuje na jednu mimořádnou funkci, jež toto předání moci věřícím mělo, totiž že schopnost zahánět demony přitahovala pohany a tak ve svém důsledku napomohla šíření křesťanství. V této době se také rozvíjí udělování exorcismu při křtu, čímž byl nový věřící osvobozen z moci ďábla a otvíral se Kristově vládě.¹⁰
- 3) Období od třetího do šestého století. – V této době dochází k velkému rozmachu institucionalizované církve, což ovlivnilo i oblast exorcismů. Po vzniku prvního mnišského řádu se praxe vymítání přenáší spíše na mnichy. Ti měli údajně díky svému skromnému životu a pokání vyšší moc pro boj se zlými duchy a byli při exorcismech úspěšnější. Objevovaly se však případy falešných exorcismů načež katolická církev reagovala zařazením exorcistů do nižšího mnišského svěcení. Tento exorcistát byl jako instituce zrušen až po 2. vatikánském koncilu (1962-1965). Východní, pravoslavná církev oproti tomu odmítla tuto službu institucionalizovat a do dnes se na ni pohlíží jako na „osobní charisma“, díky čemuž ji může konat každý věřící. Tento vývoj byl završen roku 416, kdy papež Inocenc I. ustanovil, že exorcismy smí udělovat pouze kněz s pověřením od biskupa.¹¹
- 4) Doba od šestého do dvanáctého století. – Byla to doba velkého rozvoje exorcismů. Počty exorcismů se zvyšovaly a utvářely se nové exorcistní texty. Oblast exorcismu

⁸ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 22

⁹ MADRE, Philippe. *Uzdravení a exorcismus: jak rozlišovat?*. Praha: Paulínky, 2007, s. 45

¹⁰ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 25

¹¹ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 30

byla tehdy vyvážená a udělování exorcismů tvořilo nedílnou součást pastorační aktivity církve.

- 5) Doba od dvanáctého po patnácté století. – Objevují se velká heretická hnutí s antiklerikálním a anticírkevním cítěním, které církev pronásledovala. Amorth upozorňuje, že do konce 12. století teologové odmítali připustit existenci čarodějnic a považovali jejich pronásledování za nesprávné. V době bojů s heretiky však došlo ke změně mentality a vliv zlého ducha lidé viděli na každém kroku. V roce 1252 papež Inocenc IV. svým rozhodnutím povoluje mučení heretiky a v roce 1324 papež Jan XXII. zakládá inkvizici, která má pronásledovat čarodějnice. Paradoxně byla praxe exorcismů zasunuta do pozadí a na její místo nastoupilo pronásledování a upalování všeho, co bylo považováno za nečisté či posedlé d'áblem.¹²
- 6) Období šestnáctého až sedmnáctého století. – I nadále pokračovaly hony na čarodějnice. Zajímavé je, že tam kde byl praktikován exorcismus, nedocházelo k pronásledování posedlých, nýbrž k jejich léčení. Církevní činitelé se snažili o zreformování služby exorcismu a roku 1614 byl sepsán „Římský rituál“, který udával přesné postupy a modlitby při exorcismu. Bohužel snahy o návrat a upřednostnění exorcistického rituálu kvůli vrcholící atmosféře honů na čarodějnice selhaly.¹³
- 7) Období od osmnáctého století po dnes. – Po odeznění čarodějnických procesů, byla víra v existenci D'ábla a vše co s ní souviselo značně nepopulární. Proto také rituál exorcismu upadl v nemilost a ustoupilo se do značné míry od jeho praktikování. Do popředí zájmu se dostaly přírodní vědy, lékařství a nakonec i psychologie. Během 19. a 20. století většina církve pohlížela na rituál vymítání, jako na starodávný přežitek. „Dnes již spousta teologů tvrdí, že satan neexistuje, přinejmenším na tak konkrétně jak si představují exorcisté.“¹⁴ Přesto se od poloviny 20. stol. začíná praxe exorcismu opět rozšiřovat, pravděpodobně jako reakce na stoupající popularitu černé magie a satanských sekt. V 70. a 80. letech byl také podporován růstem hnutí „Katolické charismatické obnovy“ jež věří v uzdravování a prorocství. Zájem o exorcismus vyvolal také papež Jan Pavel II, který hovořil o D'áblu jako o aktuálním problému světa, a sám se exorcismu věnoval. K popularizaci také do jisté míry přispěl film „Vymítač d'ábla“ z roku 1973. Za vyvrcholení návratu exorcismu se dá považovat

¹² AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 33

¹³ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 36

¹⁴ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 48

reforma „římského rituálu“ v roce 1999, který zohledňuje při vymítání poznatky soudobé medicíny a psychologie.¹⁵

Oficiální názor církve je dnes do značné míry rozpolcený a reflektuje dvě rozdílné frakce duchovních. Konzervativnější kněží přijímají exorcismus a démonickou posedlost jako fakta doložená evangeliem a historií. Na druhé straně stojí skeptici, kteří se obávají přehnaného přeceňování a dokonce zneužití zastaralého rituálu proti církvi samé. Přesto je však služba exorcismu po třech stech letech na vzestupu. P. Amorth dodává, že když v roce 1986 se svou praxí začínal bylo v Itálii 20 exorcistů a dnes jich je přibližně 350.¹⁶

1.2 Exorcisté

V katolické církvi mohou „velký rituál“ exorcismu vykonávat jen biskupem pověřeni kněží. Čerstvě dosazení exorcisté však o této problematice mnoho nevědí a málokterý z nich by si tento post vybral dobrovolně. V minulosti to v některých případech vedlo k tomu, že kněží nevěděli, jak mají svým farníkům pomoci a raději je odmítli. V roce 2005 byl proto otevřen semestrální kurz exorcismu a modlitby za osvobození v Římské univerzitě Ateneo Pontificio Regina Apostolorum.

Cílem bylo poskytnout kněžím znalosti, zejména o rozpoznání mezi vlivem zlého ducha a psychickou či jinou nemocí, a jak popřípadě s démonem naložit. Součástí kurzu je řada přednášek z oblastí historie, teologie, sociologie, medicíny, práva a kriminologie. Celý kurz je zakončen fórem, kde se významní exorcisté dělí o své zkušenosti se studenty a odpovídají na případné dotazy. Konference se také často účastní lékaři, kteří se o této problematice chtějí dozvědět víc. Po ukončení kurzu zůstávají někteří noví exorcisté na praxi u zkušenějších kolegů, dokud nezískají dostatek praktických dovedností, potřebných k jejich vlastní službě. Na této praxi se účastní všech rituálů, které jejich mentor vykonává.¹⁷

Každý kněz se může stát exorcistou, ne každý by však podle otce Amortha měl. Je to náročná práce, která vyžaduje pevnou víru a trpělivost. Exorcisté jsou navíc často přehlíženi ze strany ostatních kněží a občas i biskupů, kteří je sami dosadili do funkce. Jsou považováni za fanatické členy konzervativní části církve, což je jeden z důvodů, proč si post exorcisty dobrovolně zvolí jen málo kněží.

¹⁵ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 50

¹⁶ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 56

¹⁷ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 22

2 Ďábel

Zabýváme-li se v této práci vymítáním zlého ducha, měli bychom umět zlo definovat. Z filozofického hlediska můžou být názory na zlo a Ďábla různé. Je zlo chápáno jako absence dobra, nebo jako síla, fyzická osoba, která jedná? Je osobní, nebo neosobní? Je Ďábel symbol, nebo reálná postava? Jméno Satan, což je původní hebrejská podoba slova Ďábel, etymologicky znamená „protivník“, má tedy být jakýmsi přímým protivníkem a oponentem dobra, potažmo Boha?¹⁸

Podle katolické teorie je Ďábel skutečná osobní bytost, nadaná inteligencí a vůlí, která sice nemá fyzické tělo, ale může přijít na tento svět a skrze člověka rozsévat nenávisť. Podle IV. lateránského koncilu (1215) jsou Ďábel a ostatní zlí duchové Bohem stvoření ve své přirozenosti jako dobří, ale zlymi se stali skrze sebe samé.¹⁹

V Bibli má Satan původně roli božího anděla a pomocníka, který má za úkol zkoušet lidstvo, jeho ctnosti a nedostatky, a trestat ho. Postupem času a křesťanské tradice se představa Satana změnila z božího pomocníka na jeho protivníka. Satanovi v jeho poslání pomáhají nečistí, špatní duchové, nazývaní démoni. Ti mohou působit na člověka prostřednictvím pokušení a ve výjimečných případech do něj i vstoupit. Pokud démon vstoupí do člověka, nutí ho dělat nebo myslet na věci, které nechce a tento stav je popisován jako posedlost.²⁰

Ani církve však není v tomto pohledu na zlo jednotná. Například Fundamentalisté jsou nakloněni představě Boha, který do chodu světa přímo zasahuje, a tím pádem do tohoto chodu musí přímo zasahovat i Satan. Za to církevní liberálové spíše preferují představu o osobní vině a zodpovědnosti člověka za svá rozhodnutí, což, Satanovu roli značně odsouvá.²¹

Exorcisté sami jsou přesvědčeni, že démoni jsou osobní bytosti, které lidem škodí ať duševně či fyzicky. Kritici těchto názorů však poukazují na jejich nebezpečí. Tato přesvědčení umožňují lidem unikat od osobní zodpovědnosti a mohou také znamenat nejen přehlížení vážného duševního onemocnění, ale i jeho zhoršení. Tento názor však exorcisté odmítají a tvrdí, že vymítání je přirozenou obranou proti zlu, jež má své kořeny v kultuře a historii. Otec Gabriele Amorth poznamenává, že v Novém zákoně je 568 zmínek o zlém

¹⁸ MADRE, Philippe. *Uzdravení a exorcismus: jak rozlišovat?*. Praha: Paulínky, 2007, s. 35

¹⁹ RODEWYK, Adolf. *Berme d'ábla vážně: vymítání d'ábla v 21. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 12

²⁰ KELLY, Henry Ansgar. *Satan: životopis*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2009, s. 216

²¹ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 25

duchu a že kněz, který jeho existenci neuznává „*opouští rámeček biblické a církevní nauky*“ a podvádí věřící.²²

2.1 Vliv démonů

Držíme-li se křesťanského pojetí Dávla, vyvstává otázka: Jak na tomto světě působí? Jakožto padlí anděl, je Satan nadřazený člověku, ale podle církve zůstává jakožto bytost stvořená, i bytostí konečnou. Nemůže ve skutečnosti vykonat opravdový zázrak, což je výsadou pouze bytosti s „nadpřirozenou“ silou, která nebyla nikým stvořena. Dábel může vládnout pouze silou „nepřirozenou“, jež mu však dovoluje překročit hranice lidských schopností.²³ Teologové a exorcisté odhadují, s jakými schopnostmi může dábel na člověka působit. Tak například tvrdí, že satan sice nedokáže nahlížet do našeho nitra, což je výsadou stvořitele, ale může díky svým pozorovacím schopnostem určit, co si myslíme. Také sice nemůže vidět budoucnost, ale díky svým znalostem a své duchovní moci ji může předpovědět.

Dábel je však především omezen Boží vůlí, protože jako jeho stvoření nemůže udělat nic bez Božího svolení.²⁴ Zde se naskytá prostor pro oblíbenou teologickou otázku: proč Bůh ve své nekonečné dobrotě dovolí, aby ve světě bylo zlo? Odpověď je většinou tajemná a vyplývá z ní, že Bůh má své důvody. Zlému duchu je tedy „povoleno“ působit na tomto světě různými způsoby, které exorcisté rozdělují do dvou kategorií: běžné a výjimečné.²⁵

2.2 Běžné projevy

Nejběžnějším projevem vlivu Satana je pokušení. V podstatě je to lákání ke spáchání hříchu. Hřích Bible definuje jako porušení Božího zákona, zjeveného desaterem a Biblí samotnou. Je to „*slovo, skutek nebo touha proti věčnému zákonu*“.²⁶ Abychom mohli zhřešit, musíme si být vědomi toho, že je naše jednání špatné, jinak jsme vinni pouze nevědomostí. Pokoušet člověka, aby šel proti „dobru“ je zejména dáblou výsadou. Jeho silou je jeho nenápadnost a také vychytralost, díky níž nás může třeba i dobrými myšlenkami dovést ke zlu.²⁷ Ne všechna pokušení však mají svůj původ u zlého ducha a ne všechny hříchy jsou na jeho popud. Některé jsou výsledky lidské svobodné vůle a zkaženosti. Odolávat pokušení je podle církve běžným prostředkem pro posílení duše a každý mu musí čelit podle svého.

²² AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 24

²³ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 48

²⁴ KELLY, Henry Ansgar. *Satan: životopis*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2009, s. 26

²⁵ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 49

²⁶ Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 1849 – 1851

²⁷ RODEWYK, Adolf. *Berme d'ávla vážně: vymítání d'ávla v 21. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 26

2.3 Výjimečné projevy

Za výjimečné projevy vlivu démona je považován každý silnější projev než pokušení. Ty jsou rozděleny do čtyř základních oblastí: 1. infestace 2. vexace 3. obsese 4. posese démonem.²⁸

2.3.1 Infestace

Infestace, neboli zamoření, je přítomnost démona na určitém místě, nebo ve věci. To může být například „strašidelný“ dům, kancelář nebo dokonce zvíře. Zamoření se může projevovat nejrůznějšími paranormálními jevy, od podivných zvuků v domě, nevysvětlitelného průvanu a selhání elektrických spotřebičů, až po levitaci nádobí a samovolné otvírání oken nebo dveří. Tyto jevy mohou mít příčinu v přítomnosti prokletého předmětu, nebo v prokletí domu samotného. V domě se také dříve mohly provozovat okultní praktiky, jako třeba spiritismus, satanismus, anebo zde mohlo dojít k vraždě či sebevraždě.

V případě infestace se většinou upouští od exorcismu a kněží místo toho přistupují k jednoduchému požehnání, nebo slouží mši.²⁹

2.3.2 Vexace

Jedná se vlastně o fyzický útok démona. Může se projevovat jako tajemné rány dopadající na člověka, nebo jako škrábance, které se z neznámého důvodu objevují na těle. Někomu se dokonce objevují tajemné znaky či nápisy na těle, a někdo zase může být shozen neznámou silou z postele nebo ze schodů. Podle Bible má Ďábel schopnost sesílat na lidské tělo různé neduhy a toho také využívá.³⁰ Vexace je však kromě fyzických útoků také další pronásledování démonem, které se může projevit jako dlouhá řada neúspěchů v práci, v oblasti vztahů atd.³¹

Tento druh napadení je zaměřen zejména na osoby, které mají bohatý duchovní život, jsou upřímní ve víře a mají blízko k Bohu, jako například svatí. Úkolem démona je přivést tyto osoby do stavu izolace a následného zoufalství, aby odsoudily Boha za své utrpení a obrátily se k němu zády.³²

²⁸ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 31

²⁹ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 51

³⁰ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 52

³¹ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 31

³² BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 52

2.3.3 Obsese

Můžeme ji přeložit jako „svázanost“ nebo také „démonské pokušení“. Jedná se o soustavné intenzivní napadání mysli oběti. Obvykle tyto útoky sebou přinášení nahodilé, ale nutkavé myšlenky, které jsou sice často velmi absurdní, ale jejich intenzita je tak silná, že se jich napadený není schopen zbavit. Oběť se utápí v představách a je mučena myšlenkami, které ji dokonale ovládají. Tyto myšlenky mohou být tak silné, že oběť přesvědčí o jejím vlastním šílenství, což jen prohloubí pocity smutku a deprese. Představy mohou být různé. Například mohou člověka nutit, aby někomu ublížil. Jiné mohou nutit ke znesvěcení eucharistie nebo k sebevraždě. Nejčastěji se však obsese projevuje v ovlivněných snech, jako jsou noční můry.³³

2.3.4 Posese

Jedná se o posedlost démonem, známou jako „nechtěná posedlost“ nebo také „démonická posedlost“. Jedná se o nejvážnější a zároveň nejvzácnější projev d'áblova vlivu na tomto světě. Přesto, že jsou tak vzácné, exorcisté tvrdí, že případy posedlosti se v poslední době objevují čím dál častěji.³⁴

Při tomto projevu Satanova vlivu, přebírá dočasně zlý duch kontrolu nad tělem své oběti, koná a mluví skrze něj, aniž by o tom dotyčný věděl. Kontrolu však démon přebírá pouze v krizových chvílích, v nichž se jeho oběť dostává do transu. Krizové stavy se mohou objevovat sami od sebe, ale mohou být také uměle vyvolány v případě, že se nad obětí vyslovuje exorcismus.³⁵ Po skončení této krize a po probuzení z transu si oběť obvykle nepamatuje nic, co se v onom stavu stalo. Okolí jí obvykle promíjí jeho aktivity ve stavu transu, ale po procitnutí z krize je již opět plně odpovědný za své činy a chování.³⁶

Mezi jednotlivými „krizemi“ se oběť může chovat zcela přirozeně, což však neznamená, že by nebyla pod démonovým vlivem. Její mysl může být pod d'ábovým vlivem neustále. *„Stejně jako je Duch svatý spojen s takovým prožíváním, jako je dobrá nálada, příjemné pocity, stav fyzického blaha, stav vnitřního klidu a pokoje či také podvědomé tušení některých věcí, zlý duch může, i když v menší míře, podobně vyvolat pocity jako neklid, strach, zoufalství, nenávisť či myšlenky na sebevraždu.“*³⁷

³³ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 52

³⁴ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 54-55

³⁵ RODEWYK, Adolf. *Berme d'ábla vážně: vymítání d'ábla v 21. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 32-33

³⁶ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 53

³⁷ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 53

Během pacientovi krize se může démonova přítomnost projevovat několika různými způsoby. Například nepřirozené zkroucení těla, které nelze racionálně vysvětlit, vekou nepřirozenou silou, znalostí „skrytých věcí“ které mohou být spojeny s přítomností, minulostí či budoucností, tedy projevy jasnovidectví, znalost cizích jazyků, jejichž ovládnutí je nepravděpodobné. Můžou se objevit i případy, při nichž ústy člověka hovoří ďábel, obvykle nepřirozeným hlasem, plným vzteku a nenávisti.³⁸

Především však posedlý člověk reaguje zcela výjimečně na svaté či posvěcené předměty. Velmi jej vzrušují a je na ně extrémně přecitlivělý, takže například kapka svěcené vody mu způsobí spáleninu. Těchto předmětů se posedlý bojí, nebo má před nimi respekt, a proto se je snaží při každé příležitosti zničit. Tento zcela výjimečný projev odlišuje posedlost nejen od ostatních druhů vlivu démona, ale pro exorcisty je hlavním ukazatelem, že se jedná o posedlost a nikoli o pozemskou psychickou nemoc.³⁹

V domě posedlého může také docházet k podivným jevům, podobně jako u infestace, tzn. mizení a znovu-objevování předmětů, podivné zápachy, abnormální a nevysvětlitelné množství hmyzu atd. Démon skrytý v lidském těle působí také na okolí v němž se nachází a jeho vliv v domě bývá značný. Po vyhnání zlého ducha z těla posedlého se zpravidla napraví i situace v domě.⁴⁰

Kromě kritických stavů či „záchvatů posedlosti“ trpí pacient také ve stavu zdánlivé „normality“. Je daleko náchylnější k pocitům zlosti a vzteku, přerůstajících v agresivitu jak proti sobě, tak proti druhým. Jeho vnitřní strasti a míra vnitřního pronásledování ho nutí k tomu, aby ubližoval sobě nebo ostatním. Tito pacienti obvykle hodně hladoví a trpí nespavostí. Můžou se u nich objevit také zvláštní důsledky vlivu zlého ducha, které mohou ještě více znepríjemnit jejich stav. Mezi ně patří například náhlá němota, hluchota, slepota nebo těžké projevy ochrnutí.⁴¹

Po úspěšném vykonání exorcismu, mizí kromě všech ostatních příznaků posedlosti i tyto, a případná schopnost mluvit, slyšet i vidět se opět vrací, neboť se nejednalo o organická, ale o smyslově podmíněná poškození. Někteří katoličtí kněží, však kvůli tomuto argumentu zastávají poněkud kontroverzní názor, že právě kvůli smyslové podstatě poškození se nemůže nemocnému v jeho bolestech pomáhat léky. „*Ty by tento stav jen zhoršily.*“⁴²

³⁸ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 53

³⁹ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 115

⁴⁰ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 118

⁴¹ RODEWYK, Adolf. *Berme ďábla vážně: vymítání ďábla v 21. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 34

⁴² RODEWYK, Adolf. *Berme ďábla vážně: vymítání ďábla v 21. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 36

Katolická církev připomíná, že ačkoli může být lidské tělo ovládané démonem, duše pokřtěného zůstává nadále ve stavu Boží milosti. Jediná výjimka nastává ve chvíli, kdy člověk sám dovolí, aby k ovládnutí démonem došlo, jako například při satanském rituálu. „V tom případě dochází k jeho přítomnosti také v duši, což znamená, že se vůle člověka zcela ztotožní s démonem, člověk se mu úplně poddává. Tím se dostává pod stálý vliv, do stavu nepřetržitěho ovládnutí a je jako démon, který kráčí po tomto světě.“⁴³

Církev si je také vědoma kontroverze otázky posedlosti v moderní době a snaží se skloubit své učení s vědeckými poznatky. Sama varuje před patologickými stavy pacientů, kteří mají podobné příznaky jako při posedlosti. Mluví se zde o jakési „pseudoposedlosti“, kterou trpí duševně nemocní. Ti mají utkvělou představu, že jsou ovládáni d'áblem. Například lidé trpící hysterií jsou v pokušení, aby posedlost předstírali. Podle církve jsou však při důkladné zkoušce tyto falešné posese lehce odhaleny.⁴⁴

2.4 Jak se rozlišit posedlost od nemoci

Rozlišení vlivu Dábla od nemoci je prvním a velice těžkým úkolem exorcisty. Většina pacientů, kteří za exorcistou přijdou, již dříve navštívila psychiatra, psychologa, či jiného lékaře. Ten však nevěděl, jak jim má pomoci, nebo byla léčba neúspěšná, tak vyhledají nějakého mága nebo léčitele, a když ani ten nepomůže, přichází na řadu vymítač. Exorcisté jsou tak většinou chápáni jako poslední naděje na uzdravení. I tak se ale na rozlišení klade velký důraz a exorcisté k němu přistupují velmi zodpovědně. Nejprve začínají důkladným rozhovorem a hledají příznaky, které by o vlivu zlého ducha svědčily. Pokud je po tomto výslechu exorcista přesvědčen, že se jedná o posedlost, přistupuje ke krátkému exorcismu, který má diagnostickou funkci. Po tomto krátkém obřadu podle reakcí pacienta definitivně určí, zda jde či nejde o vliv démona.⁴⁵

Gabriele Amorth rozděluje pět příznaků posedlosti, na které se ptá.:

- a) První otázka se týká diagnózy lékařů, které pacient navštívil, jak účinná byla léčba a léky, jež užíval. V případě že léky byly neúčinné nebo dokonce pacientův stav zhoršovali, dá se to považovat za jistý příznak přítomnosti zlého, ovšem samo o sobě to nic neznamená.
- b) Druhým a nejvýmluvnějším příznakem je odpor k posvátným předmětům a svátostem, jako je třeba modlitba, přecitlivělost na svěcenou vodu, neschopnost

⁴³ BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Praha: Volvox Globator, 2010, s. 54

⁴⁴ RODEWYK, Adolf. *Berme d'ábla vážně: vymítání d'ábla v 21. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 37

⁴⁵ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 111

vejít a vyjít do kostela, násilné až agresivní chování, když se v pacientově přítomnosti někdo modlí. Opakované záchvaty při modlitbě za vysvobození nemocného jsou většinou nejvěrohodnějším příznakem posedlosti.

- c) Dalším příznakem jsou zvláštní poruchy, jako jsou pocity, že se pacienta dotýká neviditelná osoba. Pacient slyší hlasy, vidí neexistující postavy a tak podobně. Čtvrtým příznakem je, že v domě pacienta se odehrávají podivné věci jako při infestaci.
- d) Posledním a velmi závažným příznakem jsou okolnosti, za kterých k jevům dochází. Pokud se výše zmíněné příznaky začaly projevovat po spiritistické seanci nebo návštěvě kartárky či jiné okultní zkušenosti, je riziko posedlosti již dostačující k tomu, aby se přistoupilo k diagnostickému exorcismu.⁴⁶

⁴⁶ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 114-119

3 Příčiny posedlosti

Podle otce Amortha se věřící člověk může stát Satanovým cílem čtyřmi způsoby:

- 1) Je to boží dílo, jež má vyzkoušet víru a posílit pokoru oběti.
- 2) Jde o vliv zlého kouzla a prokletí, jež na oběť seslal nepřítel, který chová v srdci zlo (to se děje především v Itálii).
- 3) Příčinou je to, že oběť žije ve stavu těžkého a vážného hříchu, jako například soužití s partnerem bez uzavření manželství, nebo přerušování těhotenství.
- 4) Příčinou je spojení se zlými lidmi nebo místy, jako třeba návštěvy kartářek, čarodějnic nebo spiritistických seancí s médii.

Této poslední kategorie se netýká přímo uctívání a vzývání Satana, ale praktikování určitých forem okultismu a otevírání tak démonu dveře do tohoto světa. *„Dochází ke skutečnému rozkvětu okulturních praktik a tyto zvyky otevírají dveře zlým duchům a posedlostem jako takovým.“*⁴⁷

Příčinou současného zvyšování počtu pacientů, kteří trpí pod vlivem zlého ducha (v Itálii až 100 000 za rok), vidí exorcisté právě ve stoupající popularitě okulturních praktik a pověrčivosti. Okultismus je více oblíbený a setkáváme se s jeho formami každý den, od horoskopu v novinách, po večerní pořady s věštcí a léčiteli všeho druhu.⁴⁸

3.1 Rostoucí obliba okulturních praktik

Kněží dávají vinu zvyšující se pověrčivosti a modloslužbě v populaci. Hlavní příčinu těchto dvou fenoménů vidí v neznalosti a nepraktikování osobní víry každého člověka a v rozmachu ateizmu, který v historii nemá obdoby. Jedná se o ateismus vštěpovaný masám lidí, které ho ochotně vyznávají. Marxistický komunismus za pomoci metod moderní vědy, začal svého času masovou ateizační kampaň lidových vrstev a to má na společnost silný vliv dodnes. Od ateizmu se přechází k pověrám, modloslužbě a okulturním praktikám. Podle některých studií byl marxismus těsně spojen s démonologií a p. Gabriele Amorth mluví o významných osobnostech komunistických dějin (Maxr, Engels, Stalin, atd.), jako o zasvěcených satanistech, kteří zapříčinili všeobecný úpadek. Papež Jan Pavel II. shrnul příčiny tohoto úpadku do čtyř bodů:⁴⁹

- a) Prvním z důvodů je náboženská lhostejnost. Náboženství se stává jakýmsi „folklórním nátěrem“ a lidem už na něm příliš nezáleží. Celá řada věřících lidí si

⁴⁷ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 32

⁴⁸ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 39

⁴⁹ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 57-59

z náboženství vybírá jen to, co jim zcela vyhovuje, co je zajímavá a co je baví. Dotyčné osoby věří podle svého a neuznávají například autoritu církve.

- b) Druhým důvodem je pobloudilost v oblasti etiky. Někdy se může zdát, že už neexistuje žádný mravní zákon ani mravní hodnoty. Kolegium kardinálů v roce 2000 prohlásilo, že jsme dnes svědky tzv. „etické noci“, což je jakési zatmění v oblastí mravního jednání.
- c) Třetím důvodem jsou podle Jana Pavla II. bludná teologická mínění. Existuje celá řada biblistů, teologů a dalších autorů děl, jež hluboce roztrpčili biskupy, kněze i věřící lid, a to kvůli svým názorům na různé aspekty víry. Tyto názory se neslučují s tradičním učením církve, ale jejich autoři je z pozice své autority přesto hlásají mezi věřícími. Nevěří například v působení zlého ducha, které je popsáno v Bibli. Odmítají udělování exorcismu, protože se jedná o středověký přežitek a tvrdí, že Ďábel i exorcismy popsané v evangeliu jsou pouze symboly. Těchto názorů a jejich hlásání mezi duchovními přibývá.
- d) Čtvrtým důvodem úpadku má být krize poslušnosti vůči církevnímu magisteriu. V okamžiku, kdy se nenaslouchá církevnímu učitelenskému úřadu a nepřistupuje se k církevní nauce s určitou zbožností, začíná se jako neomylné přijímat jiné „magisterium“ a to magisterium časopisů, televize a špičkových a velmi originálních teologů. Naslouchá se tzv. „prorokům“, kdejakému guru a hledají se jiná náboženství, jež nemají s křesťanstvím nic společného.

3.2 Okultismus

Okultismus je přesvědčení o existenci bytostí nebo sil, které nejsou zachytitelné běžnými prostředky lidského poznání. Díky těmto bytostem a silám, je však možné dospět k nadvládě nad lidmi nebo věcmi. K tomu je potřeba znalost určitých zvláštních praktik, které si člověk osvojuje bádáním, iniciací a cvičením. Ten kdo se okultismem zabývá je přesvědčen, že nabývá poznání a moci, kterou ostatní lidé nemají a které leží za hranicemi fyzikálních zákonů. Jde například o čtení myšlenek, materializování představ, poznání budoucnosti, vládu nad přírodními silami, přímé kontakty s duchy nebo mimozemšťany atd.⁵⁰

Odnoží okultismu je věštění, astrologie, spiritismus, esoterismus, magie, satanismus a další. Všechny se však mezi sebou do určité míry liší. Okultismus je odhalování tajemných

⁵⁰ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 52

bytostí a sil, esoterismus je zase učení o něčem tajemném a skrytém. Navzájem se však tyto dva termíny tak prolínají, že se obvykle užívají společně jako esoterický okultismus.⁵¹

3.3 Sekty

Termín sekta neoznačuje jen hnutí, které je založeno na okulturních praktikách, nebo jinak katolické víře odporujících kořenech. Jsou to náboženské nebo pseudonáboženské společnosti. Vyznačují se několika charakteristickými znaky, a to fundamentalismem, vysoce centralizovaným, autoritářským způsobem řízení, blokováním informací pro členy, utajováním nauky a vnitřní struktury před veřejností.⁵²

U nových náboženských hnutí, můžeme rozlišit čtyři stupně odklonu od křesťanské víry: 1) odmítnutí církve, 2) odmítnutí Krista, 3) odmítnutí Boha, 4) odmítnutí transcedence, následkem čehož dochází k názoru, že bohem je člověk sám a proto nezávisí na žádném zákonu ani autoritě. „Skutečnost, že tato hnutí jsou rozdrobena do téměř 10 000 skupin a skupinek, je rovněž dílem Dávla, když si to lidé neuvědomují. Nezapomínejme, že slovo *Diabolus* znamená *Ten*, který rozděluje.“⁵³

Stále více lidí opouští katolickou církev a vstupují do nejrůznějších sekt, čímž jsou církevní kruhy značně znepokojeny. Příčinu vstupování do sekt spatřují duchovní hlavně v hledání jednoduchých odpovědí na složité otázky moderního světa. Kněží nemají dostatek času, aby lidem naslouchali v jejich trápení, a proto chtějí lidé své problémy řešit pomocí věšteb budoucnosti, rozhovorů s mrtvými nebo snahou o dosažení nesmrtelnosti pomocí magie a tak vstupují na zrádnou cestu okultismu.⁵⁴

3.4 Spiritismus

Jde o vyvolávání duší zemřelých, kteří nám mají zodpovědět naše otázky. Toto učení je založeno na předpokladu nesmrtelnosti duše. Duše je nadaná osobností, vůlí a inteligencí. Fyzické tělo ji spoutává takzvaným oduším, a po jeho smrti je duše uvolněna do jakéhosi kosmického univerzálního fluida. Spiritisté považují své učení za kompatibilní s křesťanstvím a církví, protože jedině duchové jsou bytosti, které znají konečné cíle člověka. Díky spiritistickým metodám se má toto vědění o vesmíru přiblížit i smrtelníkům.⁵⁵

⁵¹ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 54

⁵² *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích 7 ř/š*. 1. vyd. Praha: DIDEROT, 1999, str. 83

⁵³ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 63

⁵⁴ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 65

⁵⁵ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 108

Spiritismus umožňuje rozmlouvat s duchy zemřelých, anebo dokonce s živými osobami na dálku skrze médium. Médiem se myslí člověk, jehož oduší je přizpůsobeno k přijímání i jiných duší, než je ta jeho, a umožňuje jim komunikovat s dalšími lidmi. Při komunikaci se cizí duše vtělí do hypnózou uspaného jedince a po ukončení rozhovoru většinou opět poklidně odchází. Při seanci se médiu obvykle radikálně mění hlas a jeho chování. Hypnotizér musí s médiem zacházet opatrně, aby mu nezpůsobil nějaké zranění, třeba při probouzení. Zde je také riziko, že nešťastná duše nebude chtít tělo opustit, z čehož přirozeně mohou médiu vzejít problémy.⁵⁶

Duchovní svět složen pouze z duší a jeho stvoření proběhlo před světem materiálním. Jednotlivé duše se rozdělují do tří kategorií:

1. *„Nedokonalí duchové, kteří mají sklony ke zlu a kteří jsou ve svém stavu velmi nešťastní, přesto však postupují směrem k dokonalosti.*
2. *Dobří duchové, kteří si přejí dobro.*
3. *Čistí duchové, to znamená andělé, archandělé a serafíni.*⁵⁷

Duchové jsou téměř vždy neviditelní a nepostřehnutelní fyzickými smysly. Někdy však může dobré médium přiblížit podstatu duše smrtelníkům a poté dochází k tzv. ektoplastickým jevům. Ty mohou mít formu buď tenké modré nitky vycházející z úst, anebo dokonce obraz celé postavy zemřelého.

Duše se za pobytu v lidském těle učí, a proto většinou po smrti dochází ke znovuvtělení do těla nového. Tato reinkarnace se nemusí odehrávat pouze na zemi, nýbrž na jakémkoliv místě ve sluneční soustavě podle její potřeby. Reinkarnace neprobíhá při početí nového života nýbrž při porodu. Po vtělení je duše ochromena a nevzpomíná si na své minulé životy.⁵⁸

Církevní kruhy se k tomuto hnutí vyjadřují dost nekompromisně, a veškeré projevy spiritismu a vtělené duše považují za dílo zlého ducha. Proto kdo provozuje spiritismus, ten se přímo vystavuje vlivu Dábla. Přitom se však jedná o jednu z nejrozšířenějších okultních praktik, zejména mezi mládeží. Vyvolávání duchů na dětských táborech, nebo na opuštěných chatách v lese, patří již k jakémusi folklóru a přímo kulturní památce.

⁵⁶ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 109

⁵⁷ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 109

⁵⁸ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 110

3.5 Magie

Magie je umění, které provozuje mág, kouzelník, nebo čaroděj. Jde o umění, které prochází kulturami již od počátků civilizace a od vzniku církve sním duchovní ze všech sil bojovali. „Magie spočívá v tom, že se při ní dosahuje mimořádných a zázračných účinků s pomocí jiných prostředků než prostředků Božích. Nuže tedy, jakých?“⁵⁹

Mág nebo čaroděj při „kouzlení“ používají svou vlastní duchovní sílu k tomu, aby uvolnily síly ještě daleko větší než ty jeho. Může to svým způsobem připomínat křesťanskou svátost nebo zázrak, ten je však aspektem náboženským a jeho účinek negarantuje nějaká stvořená bytost, jako je tomu u magie, ale nestvořený Bůh svojí vůlí. Zázrak se odehrává skrze víru a je toužený, ale nikoli očekávaný. Zato při magii je očekáván spolehlivý a bezprostřední výsledek, který je postaven na určitých znalostech a talentu.⁶⁰

Magie se rozlišuje na černou a bílou, přičemž černá způsobuje zlo a bílá dobro. Protože však ani jedna není Boží silou, jsou z křesťanského pohledu obě silou Ďábla. Obě dvě tedy mohou vyvolat projev zlého v podobě duchovního odcizení, či lékařsko-psychologické poruchy.

Na rozdíl od křesťanství, které vnímá svět jako řadu událostí, které určuje a řídí jediná suverénní bytost, ho magie vidí jako řadu událostí daných osudem, které mohou měnit pouze bytosti vyšší než člověk. Těmito bytostem však mohou mágové a kouzelníci vnucovat svou vůli a nátlakem je přimět k činům. To dělá z magie univerzální sílu, která do jisté míry prostupuje většinou okultních praktik a vždy tedy měla více aspektů:

1. *„Kouzla nebo zařikávací formule určené k vyvolávání duchů. Antické pohanství předpokládalo, že existují duchové dobří a zlí, a ty potom připodobňovalo k nižším božstvům, která mohla působit na člověka.*
2. *Zaklínání, které mělo za úkol vábit tyto duchy zpěvem nebo různými předměty.*
3. *Uhranutí mělo zbavit plodnosti a mělo bránit dětem v růstu.*
4. *Švody, které měly u určitých osob podnítit zločinné choutky.*
5. *Věštění, při němž se člověk učil předpovídat budoucnost a poznávat skryté věci, jako například astrologie.*
6. *Nekromantie, což je umění vyvolávat mrtvé a hovořit s nimi.*

⁵⁹ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 99

⁶⁰ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 100

7. *Uřknutí, které mělo přivolat na nějakou osobu pohromu, nějakou nemoc nebo jiný problém.*
8. *Čarodějnictví a kouzelnictví, které spočívá v tom, že se jím řídí osudy dobré nebo špatné. Zaklínání samotné je magický akt určený k tomu, aby se jím zažehnal nějaký úděl.*
9. *Magnetismus neboli umění působit na subjekt prostřednictvím vesmírné síly, která vzájemně spojuje všechna tělesa ve vesmíru.*
10. *Hypnóza neboli umění uspat subjekt a potom ho přimět k tomu, aby prováděl některé víceméně mimořádné nebo neobyčejné skutky.*
11. *Okultismus*
12. *Spiritismus*⁶¹

Slovník katolické teologie potvrzuje všechny tyto aspekty jako různé podoby magie. Většina těchto praktik provozována dodnes, a pokud jsou některé v útlumu, nebo zanikly úplně, tak jiné se o to více rozšířily. Stále více přichází do módy hnutí Wicca (oficiální název hnutí tzv. moderního čarodějnictví) a televizní pořady s věšteckou náplní.

Jelikož je magie hlavní hnací silou okultismu, je názor církve na tyto praktiky nanejvýš negativní, jak nám ukazuje katechismus katolické církve. „*Všechny praktiky magie a čarodějnictví, kterými člověk zamýšlí podrobit si skryté mocnosti, aby mu sloužily, a tak dosáhnout nadpřirozené moci nad bližním, byť by to směřovalo i k jeho uzdravení, závažně odporují ctnosti zbožnosti. Takové praktiky jsou ještě více odsouzeníhodné, jsou-li spojeny s úmyslem škodit druhým nebo se dovolávají zásahu zlých duchů. Také nošení talismanů je hodno pokárání. Věštění nebo magie se často užívá ve spiritismu. Proto církev věřící před ním varuje. Uchylování se k takzvaným k přírodním léčebným metodám nesmí vést ani ke vzývání zlých mocností, ani ke zneužívání důvěřivosti druhých.*“⁶²

3.6 Satanismus

Jedná se o myšlenkový proud, jehož vyznavači odmítají představu Boha jako stvořitele, z něhož pocházejí a k němuž se musejí všichni vrátit. Dělí se na dva základní směry:

- 1) Neosobní satanismus – Ten představuje přesvědčení, pro něž není Satan konkrétní osobou, nýbrž jen symbolem vzpoury proti Bohu, proti mravním zákonitostem, proti

⁶¹ MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 101-102

⁶² Katechismus katolické církve: Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 2117

jakékoli autoritě, že člověk nepřijímá žádné limity a nemusí se nechat nikým a ničím omezovat.

- 2) Satan vnímaný jako osoba postavená přímo proti Bohu – Je to další a ještě rozšířenější forma satanismu. Satan je chápán jako bytost silnější než Bůh, která je chopna poskytnout člověku to, po čem touží, tedy štěstí, spokojenost, blahobyť, a úspěch. Vyžaduje, aby se mu lidé klaněli jako Bohu, má mít své vlastní kněze a mají se konat příslušné rituály, při nichž se mu budou přinášet oběti. Takovými rituály jsou například „černé mše“, při nichž dochází k znesvěcování svatostánků a profanaci hřbitovů.⁶³

Představitelem osobního satanismu je „Satanova církev“ založená v San Francisku Antonem Szandorem LaVeyem roku 1966. Tato církev má jasně formulovanou doktrínu, rituály a svátky. Hlavním spisem v satanově církvi je Satanská Bible, kterou napsal LaVey, a která hlásá, odmítnutí křesťansko-platónské morálky, na níž jsou založeny „pokrytecké“ nepřírozené mravní normy moderní společnosti.⁶⁴

Satanisté nechápou Satana jako zlou sílu zaměřenou proti člověku, ale jako sílu svobody. Satanská Bible by se z velké části dala zkrátit pod heslem „dělej, co chceš ty“, které je vyjádřeno základním satanistickým učením zvané „Satanské devatero“:

1. *„Satan znamená ukájení choutek nikoli odříkání!*
2. *Satan znamená živoucí existenci, nikoli vymyšlené spirituální báchoroky!*
3. *Satan znamená neposkvrněnou moudrost, nikoli pokrytecký sebeklam!*
4. *Satan znamená laskavost k těm, kdo ji zasluhují, nikoli lásku, vyplýtvanou na nevděčníky!“*
5. *Satan znamená pomstu, nikoli nastavení druhé tváře!*
6. *Satan znamená odpovědnost vůči odpovědným, nikoli péči o psychické upíry!*
7. *Satan znamená člověka jako pouhé zvíře, někdy lepšího, mnohem častěji však horšího než ti, co krácejí po čtyřech, člověka, jenž se díky božskému duchovnímu a intelektuálnímu vývoji stal nejzkaženějším zvířetem!*
8. *Satan znamená všechny tzv. hříchy, jelikož vedou k fyzickému, mentálnímu nebo emočnímu uspokojení!*

⁶³ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 70

⁶⁴ BLEY, S. *Malý slovník sekt: sekty a nová náboženská hnutí v kontextu tradičních církví*. 1998, s. 102

9. *Satan je nejlepším přítelem, jakého kdy církev měla, jelikož jo po celá ta léta pomáhal udržovat v chodu!*⁶⁵

Satanistické rituály jsou zaměřeny především na nevázané sebevyjádření členů. V některých případech mělo dojít k rituálním vraždám, zneužívání či dokonce obětování dětí, naprostá většina podezření se však nikdy nepotvrdila. Bohužel však existují skupiny pedofilů vydávající se za satanisty, ti ovšem se skutečným satanismem nemají nic společného. V roce 1994 konstatovala zevrubná, oficiální zpráva britské vlády, že pro rituální satanské zneužívání neexistují důkazy.⁶⁶

V současnosti se satanismus značně rozvíjí, a to hlavně mezi mládeží, na kterou má značná vliv poslech zejména heavymetalové hudby. Křesťanští kněží dokonce často upozorňují na špatný vliv dětské literatury, filmů, počítačových her, figurek na hraní a tak dále (např. Harry Potter jako okultní propaganda).

⁶⁵ LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarikova Univerzita, 1997. str. 82

⁶⁶ BARRETT, David V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1998, str. 215-216

4 Problematika exorcismu z lékařského hlediska

Po uvedení do problematiky křesťanského pojetí exorcismu a posedlosti je vhodné, prozkoumat tento fenomén z psychoanalytického a psychiatrického hlediska.

4.1 Psychoanalytický pohled

Ačkoli tu hovoříme o posedlosti jako o něčem nadpřirozeném, můžeme se s ní podle psychoanalytiků setkat každý den. Někdo může být posedlý honbou za penězi, jiný je posedlý sportem nebo jídlem. Takováto posedlost může být jak fyzická, tak duchovní, kdy je pacient kupříkladu dlouhodobě nešťastný, není schopen vlastního rozhodnutí atd. To všechno jsou ovšem jen neurotické příznaky potíží v životě, založené na neurotickém charakteru.⁶⁷

Erich Fromm vidí hlavní příčinu těchto problémů v rozepři běžné reality pacienta s jeho vnitřním morálním kodexem, tužbami a náboženským přesvědčením. Psychoanalytik by se pak měl stát lékařem duše, který mu pomáhá odkrýt jeho pravé nevědomé potřeby. *„Hlavním cílem psychoanalýzy – terapeutické metody, která je empirickou aplikací výroku: pravda vás osvobodí – je vskutku poskytnout pacientovi pomoc, aby v sobě poznal pravdu od falše.“*⁶⁸

4.2 Psychiatrický pohled

Většina psychologů a psychiatrů, vnímá démonickou posedlost jako případ, kdy sugestibilní lidé reagují na podvědomé impulsy a podněty vycházející od kněze. Je jisté, že mnohé z projevů a chování, jež se po dobu exorcismu a během setkání kněze a pacienta vyhledávajícího službu exorcismu objevují, se dá vysvětlit na základě vědecké a lékařské analýzy. Mnohé projevy a způsoby chování spadají svým charakterem do řady známých psychických poruch, a to nejčastěji disociace, schizofrenie, maniodeprese a hysterie. Dokonce to mohou být takové psychické stavy jako je epilepsie nebo Tourettův syndrom, kdy některé těžší epilepsie mohou být doprovázeny deliriem a halucinacemi.⁶⁹

Kritici exorcismu soudí, že rituál je sám o sobě formou hypnózy a vytváří tak stav vědomý, který by při hypnóze vznikl. Rytmická modlitba duchovního, pacientovo soustředění se na vlastní nitro, izolace v malé místnosti – to vše může pacienta přivést k transu podobnému hypnóze, který umožňuje podvědomé hraní rolí. Jako dobrý hypnotizér může

⁶⁷ FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003, s. 74

⁶⁸ FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003, s. 85

⁶⁹ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 120

přimět člověka dělat cokoli, může i exorcista bezděčně přimět pacienta aby se choval jako démon. Jde jak o hypnózu tak i autohypnózu, kterou kněz provádí, aniž by si toho byl vědom. Pak si oba dva myslí, že to co se děje je dílem Satana. Ona, již tolikrát zmíněná stoupající pověřivost v naší kultuře tento jev ještě víc zhoršuje, jelikož povzbuzuje víru v posedlost a upřednostňuje vnější příčiny nemoci před vnitřními. Dále tomuto jevu přispívá relativně špatná lékařská péče a cejch psychiatrova pacienta. Představa posedlosti je navíc také společensky přijatelnější (například v jednom z exorcismů popsanych Wilkinsonovou, si po skončení rituálu manžel pacientky úlevně oddechl se slovy: „Ještěže je posedlá a ne blázen.“)

Psychiatrická definice posedlosti zní: „*Je to blouznivé přesvědčení o posedlosti jinou bytostí - démonem nebo zvířetem - která ovládá gesta, slova i myšlenky. Démoni přecházejí ze svého exogenního postavení v náboženství do stavu endogenního, produktu obav, konfliktů a psychické nerovnováhy dané osoby.*“⁷⁰

4.2.1 Hysterie

Dr. Vincenzo Mastronardi, odborník na psychologickou patologii, přičítá velké množství projevů „posedlého“ Hysterii. Jedná se o funkční nervové onemocnění – neurotickou poruchu. Nemocný bývá přecitlivělý a snadno ovlivnitelný ostatními lidmi, filmy nebo dokonce seancemi. Exorcista, jako velice milý laskavý muž, kterému záleží na pacientově dobru, vyvolá v nemocném daleko pozitivnější pocity než konzervativní psychiatr. Ke knězi může pacient vzít svoje příbuzné, což je pro takto nemocného velice důležité. Tyto faktory jen přispívají k tomu, že se pacient cítí spíše posedlý, než nemocný. Hysterie se dál projevuje například prudkými změnami nálad, ztrátou paměti, egocentrismem, nezvladatelnou afektivitou, teatrálností a různými tělesnými poruchami, jako třeba porucha zraku, řeči, třes, ochrnutí části těla nebo mdloby.⁷¹

4.2.2 Disociace

Nejčastěji uváděným vysvětlením procesů probíhajících v mozku během pacientovy představy posedlosti, je disociace. „*Disociace je rozštěpení mozkových procesů, které jsou normálně integrované.*“⁷² To znamená, že je to stav, kdy spolu jednotlivé části mozku nekomunikují, včetně části ovládající vědomí. Tyto části pak spouštějí autonomní chování, jehož si dotyčná osoba není vědoma, nebo ho vědomě neočekává. Jeli toto jednání závadné,

⁷⁰ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 121

⁷¹ GILLERNOVÁ, Ilona. *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha: Fortuna, 2000, s. 22

⁷² WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 123

pak může postižená osoba hledat východisko ve svalení viny na nadpřirozené síly. Religiózně zaměřená společnost takové východisko nejen snadno přijme, ale bude také toto přesvědčení podporovat. Disociaci a nedobrovolné jednání mohou vyvolat například dlouho potlačované emoce, skrývaná sexuální touha, prožitá trauma, nebo jinak přemáhaný projev vzpoury. Dochází k tomu ve chvílích oslabení nebo zmatení částí mozku, které řídí chování a v extrémních případech se disociace stává základem pro další četné poruchy osobnosti.⁷³

4.3 Nadpřirozené projevy

Z vědeckého hlediska lze vysvětlit projevy posedlosti a nezvyklé chování při exorcismu i jinými příčinami, než jsou hypnóza a autosugesce. Snad každý symptom je údajně možné při současném stavu vědeckého poznání vysvětlit.

Nadlidská síla – ve chvílích stresu nebo krize, může mít adrenalin kolující v krvi za následek dočasné vyvinutí fyzické síly, která převyšuje normální schopnosti.

Mluvení v cizí řeči, kterou pacient nemůže znát – skeptikové v tomto případě přicházejí s připomínkou, že daný jazyk často nezná ani sám exorcista, což může iluzi znalosti jazyka velmi pomoci. Pacient může znát dvě, nebo tři slova v jiném jazyce a do toho vmísí slova smyšlená. To pak může být považováno za plynulou znalost.

Odpor k posvátným symbolům – ten může být projevem obsedantně-kompulzivního chování, kdy má pacient nezvladatelné nutkání například klít v kostele.⁷⁴

⁷³ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 123

⁷⁴ WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 125

5 Fenomén exorcismu ve výchovně vzdělávacím procesu

Je patrné, že role posedlosti a exorcismu ve výuce je přinejmenším komplikovaná. Je vůbec vhodné se tomuto tématu věnovat na školách? Pedagogický přínos dané problematiky tkví, vzhledem k jejímu charakteru, v náboženské výchově a výuce religionistiky.

5.1 Náboženská výchova

Rámcově vzdělávací program (RVP) určuje výchovu Římskokatolického náboženství, jako povinnou součást školního vzdělávacího programu církevních škol a odpovídajících ročníků víceletých středních škol zřizovaných institucemi římskokatolické církve. Základní a víceleté střední školy nezřizované církví mohou obor zařadit jako volitelný. Obor by měl podle RVP vytvářet a rozvíjet klíčové kompetence žáka tím, že ho mimo jiné povede k:

- 1) „rozvíjení základních existenciálních zkušeností a otevírání se jejich křesťanské interpretaci
- 2) vnímání a otevírání se celistvé skutečnosti světa, který obklopuje člověka
- 3) vnímání a přijímání života v jeho plnosti i s jeho rozpory
- 4) porozumění křesťanskému obrazu Boha a Ježíše jako Krista
- 5) odpovědnému jednání ve společnosti na základě křesťanských mravních ideálů
- 6) budování pozitivních vztahů a postoje tolerance k lidem jiných náboženských vyznání a k rozvíjení ekumenických postojů
- 7) vnímání křesťanských svátků a slavností a pochopení jejich významu pro život člověka
- 8) ocenění přínosu křesťanství pro vývoj lidské společnosti a kultury jak v národním, tak světovém měřítku.“⁷⁵

Tyto požadavky tedy budí dojem komplexního přístupu, který si klade za cíl výuku v téměř všech náboženských otázkách. A přece, ve vzdělávacím obsahu RVP se opomíjí poměrně podstatný aspekt křesťanské představy zla. Bez znalosti problematiky zla, jeho zástupců a projevů, nemůžeme plně pochopit nauku náboženství.

Hlavní příčinou nízké popularity tohoto tématu, je pravděpodobně všeobecně přijímané tabu vyjádřené názorem, že o zlých věcech je lépe nemluvit.⁷⁶ O problematice

⁷⁵ Římskokatolické náboženství, *vzdělávací obsah vzdělávacího oboru* [online]. Arcibiskupství pražské, 2004. s. 1 [cit 15. 4. 2013]. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/116/rimskokatolicke_nabozenstvi_vzdelavaci_obsah_vzdelavaciho_oboru.pdf

⁷⁶ FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003, s. 96

posedlosti se věřící dozvídají povrchně a většinou při kázání v kostele. Taková forma však může přispívat k prohlubování pověřivosti a udržování výše zmíněného tabu. Další příčinou může být také názorová rozpolcenost pohledů na fenomén exorcismu.

5.2 Pedagogický přínos

Důvodem pro zařazení problematiky posedlosti do náboženské výchovy, je její přínos k osvětlení křesťanského postoje ke zlu a ďáblu. Její informativní funkce spočívá ve vyloučení jakýchkoli pověřivých zkreslení. Téma exorcismu podané komplexně navíc otevírá prostor pro diskuzi mezi různými názorovými proudy.

Toto téma má také funkci preventivní. Informuje o různých aspektech okultismu a jeho duchovních rizicích, varuje do určité míry před sektářstvím a jinými sociálně patologickými jevy.

Reálné nebezpečí při výuce těchto jevů, je naopak podnícení fanatického pohledu na fenomény posedlosti a exorcismu, a připisování všech lidských problémů démonickým silám. Takové situaci je třeba se vyhnout, kupříkladu nastíněním různých náhledů na věc.⁷⁷

5.3 Použití ve výchovně vzdělávacím procesu

Na základní škole můžeme pro naše potřeby využít vzdělávací obsah RVP pro zvolení vhodné metodiky a ročníku, kterému se v tomto směru věnovat. Pro nás podstatná témata jsou obsažena na druhém stupni a to zejména v 8. a 9. třídě, kde se náboženství věnuje historickému vývoji světového křesťanství, sektám, dalšími světovými náboženstvími a mezi-náboženským dialogem.⁷⁸

V historickém vývoji se můžeme věnovat představě zla z křesťanského pohledu a nastínit problematiku Ďábla, jež má v Bibli nezanedbatelné místo. Při výuce o sektách můžeme věnovat rozšířenou pozornost satanismu, a jeho sociálně a duchovně negativním prvkům. Na učivo o dalších světových náboženstvích můžeme navázat praktikami okultismu a jeho jednotlivými podobami, magií a spiritismem. Při této práci musíme mít stále na paměti, že cílem učiva je vzdělávat a zprostředkovat informace žákům tak aby se orientovali ve výše uvedených otázkách. Nikoli vyvolávat strach z nadpřirozena, ale přistupovat k němu kriticky s ohledem k náboženské příslušnosti.

⁷⁷ AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Předmluva Ctirada Václava Pospíšila. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 11

⁷⁸ MUROŇOVÁ, Eva a MUCHOVÁ Ludmila. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.-9. ročníku základní školy: pro nepovinný předmět náboženství v základních školách*. Praha: Česká biskupská konference, 2004. s. 13

Střední školy, zejména církevní, se již ve svém školním vzdělávacím programu věnují negativním duchovním jevům více. Kromě věnování pozornosti sektám a nové religiozitě se často zabývají také teoriemi vzniku zla, démonologií a rizikovostí pověrčivosti. Hodiny náboženství jsou zde více spojeny s religionistikou a nezanedbávají další světová náboženství. Přesto, zda je problematice posedlosti a exorcismu na středních církevních školách věnován dostatečný prostor, je otázkou dalšího výzkumu.

Závěr

V této práci jsme se zabývali fenoménem exorcismu a démonické posedlosti a to zejména z křesťanského hlediska. Jelikož se jedná o poměrně neobvyklé téma, je překvapující, že jeho aktuálnost a popularizace poslední dobou stále roste. Z toho důvodu jsme se pokusily získat potřebné množství informací pro komplexní náhled na uvedené téma, což se nám podařilo.

Pro zavedení tabu a jinak nízkou informovanost ohledně tohoto fenoménu, jsme se snažily poskytnout osnovu tohoto tématu pro výuku náboženství a religionistiky na základních. Věnovali jsme se i vzdělání na středních školách, avšak v tomto ohledu by práce vyžadovala rozšíření. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že při výuce je třeba k tématu přistupovat opatrně a kriticky, brát v úvahu různé názorové proudy a být přístupný diskusi.

Cílem bakalářské práce bylo získat vhled do problematiky exorcismu a posedlosti, a zjistit jaký má toto téma potenciál ve výchovně vzdělávacím procesu a nastínit jeho využití. V tomto kontextu byl cíl bakalářské práce splněn. Práce tak může být přínosná pro učitele a studenty náboženské výchovy a religionistiky.

Hlavní metodou při tvorbě této práce byla komparace odborné literatury, a to zejména děl Gabriela Amortha a Tracy Wilkinson.

V první kapitole jsme definovali pojem exorcismus, jeho duchovní hodnotu pro věřící, klady a případná rizika. Pro lepší pochopení současné situace jsme nahlédli do dějin křesťanského exorcismu sestavených Gabrielem Amorthem.

Ve druhé kapitole jsme se věnovali zlu a postavě Ďábla. Také jsme se tu zabývali démonickou posedlostí jako jedním z projevů zla, a pokusili jsme se odlišit posedlost od nemoci.

Ve třetí kapitole jsme zjistili, jaké jsou příčiny vzniku posedlosti, jejich definice a jak se jim vyhnout. Zabývali jsme se okultismem a dozvěděli se proč podle Amortha roste jeho popularita. Zaměřili jsme se také na spiritismus, sekty, magii a zejména na fenomén satanismu.

Ve čtvrté kapitole jsme nastínili, jaký názor mají na tuto problematiku lékaři, psychoanalytici a psychiatři. Dozvěděli jsme se, jaký je pohled Ericha Fromma na posedlost a duchovní poruchu, a jaké jsou upřednostňované způsoby léčby. Pokusili jsme se vysvětlit projevy posedlosti z psychiatrického hlediska.

V Poslední kapitole jsme se věnovali otázkám exorcismu ve výchovně vzdělávacím procesu, a zda jsou vůbec nějak dospívající věřící s touto problematikou obeznámeni. Jakým

způsobem a zda by vůbec měla být tato problematika zanesena do výuky a jaký je její pedagogický přínos.

je faktem, že fenomén exorcismu je součástí problematiky náboženství a v poslední době se tento fenomén rozšiřuje a získává na popularitě. Opomíjet jej a vyhýbat se mu znamená udržovat již zavedené „tabu“ a poskytnout tak půdu pověřivosti a spekulacím.

Závěrem bych rád dodal, že zpracování bakalářské práce pro mě bylo přínosné a obohatilo mě mnoha zkušenostmi a znalostmi.

Prameny a literatura

AMORTH, Gabriele. *Exorcisté a psychiatři*. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 254 s. Orientace. ISBN 80-7192-981-6.

BAGLIO, Matt. *Rituál: příběh moderního exorcisty*. Vyd. 1. Překlad Klára Břeňová. Praha: Volvox Globator, 2010, 250 s. ISBN 978-807-2077-588

BARRETT, David V. *Sekty, kulty, alternativní náboženství*. 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1998

BLEY, S. *Malý slovník sekt: sekty a nová náboženská hnutí v kontextu tradičních církví*. Editor Aleš Opatrný. Překlad Alžběta Sirovátková. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998

FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Vyd. 1. Překlad Štěpán Kovařík. Praha: Aurora, 2003, 124 s. ISBN 80-729-9066-7.

GILLERNOVÁ, Ilona. *Slovník základních pojmů z psychologie*. Vyd. 1. Praha: Fortuna, 2000, 79 s. ISBN 80-716-8683-2.

Katechismus katolické církve. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Překlad Josef Koláček. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 793 s. ISBN 80-719-2473-3

KELLY, Henry Ansgar. *Satan: životopis*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2009, 250 s. Garuda. ISBN 978-80-7207-727-4.

LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarikova Univerzita, 1997

MADRE, Philippe. *Ale zbav nás od zlého: praktický přístup k vysvobození*. Vyd v Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, 116 s. ISBN 80-855-2740-5

MADRE, Philippe. *Uzdravení a exorcismus: jak rozlišovat?*. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. Praha: Paulínky, 2007, 295 s. Pod povrch. ISBN 978-80-86949-31-4

RODEWYK, Adolf. *Berme d'ábla vážně: vymítání d'ábla v 21. století*. 1. vyd. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, 61 s. Pod povrch. ISBN 80-726-6188-4

VELLA, Elias. *Démony vyhánějte: hlavní myšlenky z promluv exorcisty P. Eliase Velly z Malty, který navštívil v květnu 1993 Českou republiku*. Zlín. 1994

WILKINSON, Tracy. *Vatikánští exorcisté: vymítání d'ábla v 21. století*. 1. vyd. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. Praha: Mladá fronta, 2009, 138 s. Pod povrch. ISBN 978-80-204-1751-0

¹ MUROŇOVÁ, Eva a MUCHOVÁ Ludmila. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.-9. ročníku základní školy: pro nepovinný předmět náboženství v základních školách*. Praha: Česká biskupská konference, 2004

Elektronické zdroje

Římskokatolické náboženství, *vzdělávací obsah vzdělávacího oboru* [online]. Arcibiskupství pražské, 2004. s. 1 [cit 15. 4. 2013]. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/116/rimskokatolicke_nabozenstvi_vzdelavaci_obsah_vzdelavaciho_oboru.pdf

Anotace

Jméno a příjmení:	Milan Tesař
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	ThMgr. Dušan Špiner, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Fenomén exorcismu a jeho role ve vzdělávání
Název v angličtině:	The phenomenon of exorcism and its role in education
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá exorcismem a jeho rolí ve vzdělávání. Do detailu rozebírá fenomén posedlosti a exorcismu. Zabývá se také problematikou okultismu a způsobem, jak toto téma zakomponovat výuky.
Klíčová slova:	exorcismus, posedlost, Křesťanství, výchova, náboženství, okultismus
Anotace v angličtině:	This thesis deals with exorcism and its role in education. Its focused on the phenomenon of possession and exorcism. It also deals with issues of occultism and the way to integrate this topic into the teaching.
Klíčová slova v angličtině:	exorcism , possession Christianity, education, religious, occultism
Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	36 stran
Jazyk práce:	Čeština